Ursinus, Joh. Christian
Jena

D. O. M. A.

DISSERTATIO MEDICA

De

VENENIS

&

BEZOARDICIS,

Quam,

PRÆSIDE

VIRO

Nobilissimo, Excellentissimo atque Experientissimo,

GEORGIO WOLFF-GANGO WEDELIO,

Med. Doct. Theoret. Professore Publico, Archiatro Saxonico, nec non S. R. I. Acad. Natur. Curios. Adjuncto,

Præceptore, Patrono ac Promotore suo omni honoris & observantiæ cultu ætatem devenerando,

in Auditorio Medico

publicè Philiatris examinandam proponit

JOHANNES CHRISTIANUS URSINUS,

BERNBURGO-ANHALTINUS,

Ad diem April. M. DC. LXXXII.

JENÆ, LITERIS KREBSIANIS.

Serenissimo ac Celsissimo
Principi ac Domino,

DN. VICTORI AMADEO,

Principi Anhaltino,
Comiti Ascaniæ,
Domino Bernburgi & Servestæ,

Domino suo Clementissimo & gratiosissimo,

Primitias hasce Academicas humillimâ ac devotissimâ animi subjectione

dicat & consecrat

Johannes Christianus Ursinus.

Q. D. B. V.

CAP. I.

De

Venenis in genere.

Ut cognitio remedii ſupponit cognitionem morbi, & vice verſâ, ſi juxta rationem velimus procedere; ita de alexipharmacis ſeu bezoardicis, tanquam venenis reſiſtentibus remediis, vix feliciter poſſumus diſſerere prius, quàm de venenis, quæ & qualia ſint, penitius conſtet.

Dictum eſſe venenum ex philologiâ conſtat, q.d. quod citò per venas tranſeat, ſeu ſalubre, ſeu noxium ſit. In genere enim pro medicamento accipitur; ſeu latiori ſignificatione veneni appellatione continetur omne, quod adhibitum naturam ejus, cui adhibitum eſt, mutat; propriè verò prædicatur de noxio & contradiſtincto alimento & medicamento.

Adeoque venena propriè ſunt, quæ per ſe nocent, & adverſa ſunt corpori, non item, niſi latius, quæ per accidens id præſtant, quorſum *Scaligeri* illa venenorum genera ſpectant *Exercitat. 33. t. 2.* nocere eadem vel à primis qualitatibus, ut aqua epota frigida homini labore & ſole æſtuanti, ut gypſum exſiccando ſtrangulat; Vel à ſecundis, ut crocus laxando nimis ſpirituum viam, quod vulgo ſtatuunt, nos verò quid ſentiamus mox patebit; Vel à tertiis, ut Cantharides veſicæ, lepus marinus pulmoni. Tacemus exemplum vini, ſpiritus vini & aliorum.

Præſupponimus ergò 1. Venena eſſe & dicenda, *quæ corpus ci-*

tra externam violentiam aliam,(ut conformatione vel unitate solutâ) *violenter destruere norunt*. Hinc enim intoxicati vel veneno potionati sunt & dicuntur, qui citra aliam quandam causam manifestam periculum vitæ subeunt, vel moriuntur.

2. Adeoque esse peregrina corpori, sive *illata*, sive *in eodem producta*. Illa proprie dicuntur venena, hæc maligna & veneno analoga; unde differunt potissimum quoad modum inficiendi. Alia *inspiratu* lædunt, ut seminaria pestis, & morborum malignorum, febrium &c. quatenus *ἀπόῤῥοιαι* seu effluvia, vel exhalationes ex infectis corporibus & locis spirantes communicantur; Alia *haustu*, ut quæ ore assumuntur; Alia solo *contactu*, ut illa quæ foris nos contingunt, etiam ex supra dictis, pestis & febres maligniores; Alia denique ex *ictu* & *morsu*, cujus generis sunt animalia, quæ vel dentibus nos mordent, vel aculeo pungunt, vel contactu nocent.

3. Alia esse *externa*, alia *interna*, quod ex dictis satis patet; Externa iterum vel vi illata, ut morsus animalium, vel inadvertenter, ut pestis per poros irrepens; Interna verò vel ore hausta in pulmones, vel deglutita in ventriculum, vel generata in massa sangvinea etiam citra ullam extraneam, saltim immediatam, communionem, seu contagium.

4. Alia esse *magis cita & activa* quæ, præsentaneâ vi, exiguo temporis spatio occidunt; alia *lenta, temporaria*, efficaciæ remissio is, quæ post multos demum dies necant. Priora v. g. calida tenuia, & ferè erodentia ac putrefacientia; posteriora frigida & crassa, quæ minus in vasa subeunt, censentur.

5. Venena alia esse *homini*, alia *brutis*; multa siquidem homini sunt venena, quæ tamen aliis animantibus in alimoniam cedunt, ob diversum nexum principiorum vitalium, sangvinis & seri. Sic cicutâ sturni vesci scribuntur; hyoscyamo & mandragorâ, sues; Cantharidibus, hirundines; serpentibus, cervi, quo de vide *Sachsii Gammarol.* & *Ann. I. Ephem. Germ. obs. 14*, attractis iisdem è speluncis suis; araneis gallinæ; serpentibus & bufonibus Ciconiæ &c. Contra ea aloë medicamentum est hominibus utilissimum non minus ac amygdala amara, lupis, vulpibus & canibus verò venenum. *Vid. Moeb. Fundam. Med. Physiol. c. 10. p. 159.*

6. Alia venena esse *universalia*, alia *particularia*, quæ distinctio

tùm

tùm in ſpecie humanâ, tùm generalius quoque de aliis valet. Univerſalia omnibus atque ſingulis animalibus venena ſunt arſenicum & mercurius ſublimatus, nullum quippe viſum eſt, quod ſciam, innoxiè per omnia hiſce uſum. Specialia venena, præter jam dicta, in ſpecie humanâ alia ſunt nervis & ſpiritibus inimica, ut ſolanum furioſum, alia pulmoni, ut lepus marinus, alia ventriculo, ut corroſiva, alia veſicæ, ut Cantharides ardore & mictu cruento infames.

7. Alia partes *ſpirituoſas*, alia *humidas*, alia *ſolidas* magis afficere; inprimis verò cum humidæ mediæ ſint inter reliquas & quaſi vinculum quoddam, præcipuè etiam easdem pati certum eſt.

8. Alia eſſe *vegetabilia*, ut aconitum, cicuta, napellus &c. Alia *animalia*, ſive toto, ſive partibus ſaltim, ut ſcorpius, vipera, quorſum & caudam cervinam quidam referunt; Alia *mineralia*, ut arſenicum, mercurius ſublimatus. Adeoque pauca quidem nota ſunt venena, reliqua tamen, cum magis & minus non varient ſpeciem, itidem huc referenda. Nondum innotuit vel publicatum eſt venenum, quo in Galliâ hactenus tot cædes patratæ occultæ, poudre de ſucceſſion vocant, in pulveris formâ; licet ſint, qui carnes infantum ex utero materno exciſorum (horrendum dictu) cum aſpidibus aliisque confermentatas nominent.

9. A venenis aſſumtis *oboriri ab aliis alia*, omnia tamen in ſubitaneam conſpirare perniciem; ad vomitum cieri ventriculum, cardialgiam, anxietates, tremores, pallores, lipothymias, pulſum frequentem, abdominis inflationem, capitis turbationem fieri. A demorſis verò ſcorpio vel viperâ, auriginem contrahi, dolorem, ardorem, tumorem, inflammationem partis affectæ.

Ex his colligere eſt: 1. *Venena non tam occultis, quàm manifeſtis agere qualitatibus.* Utut enim occultæ qualitates, quatenus manifeſtis ſunt contradiſtinctæ, concedi poſſint, quo ſenſu venena communiter à totâ ſubſtantiâ, ſive virtute ſpecificâ agere aſſerunt; ſi tamen penitius eadem inveſtigemus & occultum ſumamus pro eo, cujus nulla omninò ratio dari queat, ratum eſt atque certum, venena agere manifeſtis atque inveſtigabilibus, intellectui notis, qualitatibus. Hinc notanter *Scaliger, loco citato,* qualitas hæc dicta, *ait*, cum multum abſit à ſenſibus, ſolâ ratione comprehendi poteſt; (loquitur verò de re-

mediis venenorum totâ ſubſtantiâ agentium) ſed in hujus cognitionem perveniemus per veſtigia tertiæ, ſcilicet qualitatis,ſeu ad normam manifeſtarum.

2. *Venena ſine dubio ſubruere principia vitalia*, quorum nexu indiſſolubili vita propagatur, violenter verò deſtructo ſufflaminatur. Neque enim ulla ratio dari alia poteſt tam citæ νεκρώσεως & immutationis, præcipue cum omnia id teſtentur phænomena, unde meritò cauſæ talismodi univerſali eorundem vis adſcribitur, in quâ omnia adeò conveniant, licet admodum diverſa.

3. *Pollere venena ſale, ſulphure & mercurio, machinæ humanæ peregrinis & deſtructoriis.* Id verò eſt tota illa ſubſtantia, occulta qualitas,textura nempe & modus mixtionis.Uti enim particulæ alimentorum ſunt benignæ, familiares & ſubjugabiles, ſimiles, ſaltim à poſteriori, medicamentorum diverſæ, ut alium ſtatum alterando vel purgando inducere queant;ita venenorum adverſæ,in internecionem partium ſpirantes.

4. *Eſſe eadem vel* CORROSIVA, *vel* FERMENTATIVA, *vel* VAPOROSA, *vel* MIXTA. In his quippe effectibus vel qualitatibus vis venenorum in genere conſiſtit. CORROSIVA ſi fuerint, ventriculo eſcharam & νέκρωσιν inducunt, unde parte ad vitam abſolutè neceſſariâ deſtructâ, neceſſum eſt machinam ipſam ſubrui & principia vitalia deſtrui. FERMENTATIVA quæ ſunt, motum p. n. eumque vel abſolutè lethalem, vel ſummè tamen periculoſum inducunt, unde calor febrilis, æſtus, deliria. VAPOROSA ſpiritus obnubilant, ſuffocant, deſtruunt. Adeoq; *corroſiva ſolidis, fermentativa humidis, vaporoſa ſpirituoſis inprimis ſunt hoſtica, mixta univerſis.* Quæ verò de his non participant, ut pix aſſumta & plurima alia inter venena vulgò relata, inter venena tantùm per accidens talia & impropriè dicta referenda fuerint.

5. *Venena mineralia*, ☿ium 🝞matum & arſenicum ejusque ſpecies, *agere ſolâ potiſſimum corroſivitate.* Hæc ipſa νέκρωσιν, νέκρωσις ſangvinis & ſeri deſtructionem inducit, ſecundariò quoq; fermentatione peregrinâ & ſpirituum turbatione conſequente. Hinc ſi ſtatim revomantur, delicatiori archei ſenſu & robore, non nocent. Hinc in ventriculum plenum, vel pingvibus præſumtis ingeſta minus necant, faciliori vomitu conſequente, & acrimoniâ obtuſâ. Hinc qui mortui ſunt

ab horum usu sive incauto, sive malitioso, ventriculum & intestina sphacelata & erosa exhibuerunt, quod ipsi in cane observavimus. Par ratio est aquæ fortis, butyri antimonii &c. Patet id ipsum quoque ex analysi ☿ii ≏mati, neque enim ☿ius vivus, nec ⊖, nec ⦶, nec ⊕lum, quibuscum sublimatur, est venenum, sed sola textura inde emergens, quâ iterum immutatâ, per additionem ☿ii vivi & sublimationem, in ☿io dulci, eadem quoque venenositas emoritur. Neque mirandum est, hinc ardorem stomachi, convulsiones, livores, tumores & alia symptomata ab his oriri, de quibus videantur Practici. Sic & 🜺 corrosivitate & causticâ vi ablatâ innoxium est, vel solius magnetis 🜺lis exemplo.

6. *Venena animalia* (loquimur verò de universalibus magis) *agere potissimum vi fermentativâ peregrinâ*; sive viperæ morsus exempli loco sit præcipuè, seu canis rabidi, seu alia consimilia. Hinc cum salivâ talismodi ⊖ peregrinum, irato cumprimis animali, in vulneratam partem illatū, mox serum & sangvinem immutat, ut corrumpantur, *σῆψιν*, fermentationem, *νέκρωσιν* patiantur, factâ hinc, recursu ad cor, communicatione, etiam reliquam massam sangvineam mox inficiendo. Par ratio est ictus cum aculeo scorpionis, morsûs aranei & similium. Hinc factâ statim exsuctione vel destructione fermenti hujus peregrini, vel non nocet planè, vel saltim citius debellari potest. Curavimus aliquando puerum à cane rabido demorsum 1. dato intrinsecus bezoardico volatili, 2. exterius vulnere cum rutâ, theriacâ & aceto eloto, felicissimo cum successu. Hinc ligaturæ etiam locum habent. Verbo, omnia *Φαινόμενα* testantur de inductâ fermentatione præternaturali. Hinc etiam si ictus apum, vel vespæ excipiatur ungve, & hinc gustetur, salinum talismodi quid manifestè deprehendi potest.

7. *Venena vegetabilia potissimum agere vaporositate peregrinâ.* Quatenus sulphure v. g. impuro, mucilaginoso, nervis inimico pollent. Hinc hyoscyamum, seu ejus semen, imaginationem dislocasse observavit in causidico *Helmont. lib. demens idea p. m. 224.* ipsumque *ibidem p. 225.* exoticam phantasiam imprimere asserit, quod itidem in puellâ observavimus observatione *21. ann. II. Ephemerid. Germanic.* consignatâ. Sic napellus, verbis *ejusdem*, suam furoris in nobis imaginem communicat, de cujus *Φαινομένοις* ab assumtione evenientibus, ut & de arsenico studio experimentandi propinato, videri meretur

tur *Cornarius histor. admir. 12. & 13. pag. 41. & seqq.* A ℥j. pulveris napelli, pectoris angustia, ventriculi dolor, oculorum obtenebratio vertiginosa, pulsus immutatus, paulò post etiam deliriũ accidit, ut in folio lacero altè cecinerit æger. Legi hanc in rem quoq; seorsim meretur *I. I. Wepferus libro historia & noxæ cicutæ aquaticæ inscripto*, & *I. M. Faber in Strychnomaniâ*, tractatibus curiosis. Sic & crocus risu scribitur interimere, risus verò stultorum est. Par ratio est opii ipsius, aliorumque, quæ vaporositate suâ spiritus turbant & nocent.

8. *Venenum in corpore genitum in febribus malignis esse fermentationis peregrinæ sobolem, sæpe tamen non tam à priori, quàm posteriori factum.* Quando enim vel ob aëris austrinum frigidiorem-ve statum, vel ob errores diætæ, vel contagium quoque leges proportionis sangvinis & seri violantur enormius, consistentiâ, motu & calore læsis, periculum ruinæ subit machina, peregrino inducto æstu, variis cum effectibus sinistris. Inprimis sal volatilius redditum, rarefaciens sulphur, sero diluente excusso, ferociens hinc & quassans corpus accusari meretur. Unde sangvis emissus rutilans, cinnabarinus, sero quasi incoctus visitur, quo de alibi latius.

9. *Venenum pestis, solo contagio propagandum & illatum, singula conjunctim possidere.* Non in aëris corruptione, præterquam particulari, consistit id ipsum, neque à priori æquè, unde primitus emergat, cognitum est; à posteriori verò optimè. Est nempe venenum hoc corporeum, seminale, calore nativo expansivum, sui multiplicativum, humorum corruptivum & principiorum vitalium destructivum. Corrosivum esse demonstrant satis carbunculi & pustulæ quasi ab ambustione factæ, dysenteria, pleuritis, cardialgia; aliaque conjuncta; Fermentativum, febris, bubones, anxietates &c. Vaporosum, deliria, sopores, vertigo, ipsos sanos quoque impetens eâdem domô versantes. Eminet tamen tanquam magis activa vis corrosiva, unde reliqua quasi obscurat, & eâdem potissimũ necat, si v.g. ventriculus fuerit carbunculo affectus, si mictus cruentus accedat, si hæmorrhagiæ; variat etiam effectus hic ratione recipientium subjectorum. Hinc clavis patet, quare tam subitò internecionem inferat pestis; quare nullum remedium specificum & appropriatum, idque certum & infallibile, quod communiter desiderant, detur; quidque sit sentiendum de variis hypothesibus

de

de veneno peſtilenti hodiè agitari ſolitis. Pigrum id & lentum eſt, omnisque præcautio hinc fieri debet, ne in actum deducatur; ne hauriatur, vel hauſtum maturè profligatur, ne nidũ ſibi paret, cum pernicie certâ corporis. Omnia, uno verbo, ſic velut panſa patent φαινόμενα.

10. *Venena particularia magis eſſe ſubjugabilia, minusque vincula vitalia deſtructum ire.* Noxia quidem ſunt, unde venena audiunt quoque; attamen non toti æquè, ſecreta ab archeo victore, ſeu ſuperiore, huc illuc. Satius enim eſt hanc illam partem lædi, quàm totam machinam ſubire periculum lethi. Sic *cantharides* ſale volatili acriori conſtantes inficiunt non tam ventriculum, acriora etiam exterius ulcerantia & rubefacientia, allia, ſinapi, lepidium ferre adſuetum, quàm expanſis ſalinis particulis ſuis ſerum, unde excretioni deſtinatum in tubulis renum, ardorem delicatioribus longè partibus inſupportabilem conciliant. Par ratio eſt *leporis marini*, de quo cum minus conſtet nobis, pluribus dicere non licet, à poſteriori tamen exulceratio decantata id probat ſatis.

11. *Ubi virus, ibi virtutem deprehendere licere.* Præſtat enim ex venenorum quoque doctrinâ alios depromere uſus. Neque enim ſolùm utiliſſima eſt, tùm ut venena cognoſcantur, cognitaque vitentur, tùm ut infecti melius & rectius curari valeant; verùm quoque ut cognitâ virulentiâ virtutem, quam natura illâ condidit, noſcamus. In genere enim virtuoſa eſſe & potentia ex effectu patet ſatis; quod ſi ad leges temperamenti humani redigere mitigareque illa pergamus, pro vinculis vitalibus roborandis facient, quæ contra ea deſtinata videbantur. Exemplo ſint vegetabilia plurima, ut cicuta, v. g. opium, crocus, ſemen hyoſcyami, & alia, ut arſenicum, araneas, & alia non laudemus.

CAPUT II.

De

Bezoardicis primi generis.

SEd viſis hiſce jam judicium ferre poterimus de bezoardicis accuratius, generalibus & ſpecialibus. Contraria enim juxta ſe poſita eluceſcunt magis. Ut itaque venena ſunt non una, ſed diverſa; ita quoque non uno nomine veniunt iisdem oppoſita. Generali

notione dicuntur *alexipharmaca, alexiteria*, latinè *amuleta*, (quæ vox hodiè de externis appensis ferè usurpatur,) ab amoliendo, i. e. submovendo, depellendo, eò quod venenis resistunt: item *bezoardica*, ex eo haud dubiè, quod lapidem bezoar putarint omnibus venenis resistere, modò sit genuinus. Atque sic eleganter & usitatius hodiè dicuntur. Sin specialius ea consideremus, prout à Veteribus denominata fuêre, divisa sunt etiam quoad nomina hinc, ratione objecti potissimum, i. e. veneni, in quod agunt, teste *Galeno 6. Epid. Comment. 6. t. 5.* & alibi. Cum enim venena vel ab animalibus, vel ex vegetabilibus, mineralibusve proficiscantur (pharmaca vocant) ideò remedia iis resistentia duplicis quoque generis esse scribit *idem*: Alia quæ venenatorum morsus, ictus aut venena sanant; alia quæ deleteriis pharmacis medentur. Illa *alexiteria* ἀπὸ τοῦ ἀλέξειν, *arcere*, *depellere*, *propulsare*, item *opitulari*, καὶ τῶν θηρίων, *à feris* vel belluis, nominantur. Hinc & simpliciter θηριακὰ φάρμακα, seu theriaca, propriè dicuntur, quæ morsibus animalium debentur. Dicta enim est theriaca partim ab effectu, eò quod serpentum morsibus maximè succurrat, partim ab ingrediente carne viperinâ. Hæc *alexipharmaca*, ἀπὸ τοῦ ἀλέξειν καὶ τοῦ φαρμάκου, quod lethalibus medeantur morbis. Exemplo sit jam dicta theriaca, quæ cum primariò morsibus animalium inflictis debeatur, non æquè contrà omnia & singula venena potest adhiberi alia, frustra adversus vegetabilia, mineralia, & plura quoque animalia. Utraque aliis terminis dicuntur etiam *alexicaca*, item *antidota*, licet hæc quoque de internis tantùm prædicentur magis.

Nos generalia illa jam vocabimus usitato nomine BEZOARDICA, tanquam communia magis & universalia; hæc scilicet malignitati ex dissolutione humorum vitalium, minori vel majori, quam venena intentant, exurgenti debita cor defendunt, & κρᾶσιν, consistentiam ac motum sangvinis contra venena in vigore suo asserunt. Monuit enim jam ipse *Galenus l. 5. de simpl. medic. facult. c. 18.* nihil interesse, an alexiteria an alexipharmaca remedia venenis opem ferentia appellemus, quod scilicet in unum demum eundemq; finem funestum illa conspirent. Antidota verò specialissimè notant, quæ his vel illis speciatim & in individuo notis venenis, quoad illam qualitatem, quâ particulariter noxia sunt, in corpus illata, adversantur, ut ☿io ≏to, cantharidibus, & similibus, de quibus in seqq.

Cum

Cum verò ex dictis clarum ſit, bezoardica hæc reſpicere potiſſimum venenum animale, in motu fermentativo & deſtructivo conſiſtens, adeoque convenire v. g. ad morbos malignos, & prodeſſe in febb. malignis & morbis epidemiis, pleuritide, dyſenteriâ, variolis, morbillis, peſte, febribus Hungaricis, petechialibus, inflammationibus febrilibus, anginoſis &c. meritò veneni hujus ἐνέργειαν reſpiciunt præcipuè. Tertia enim pars hominum moritur febri, unde facilè colligere eſt, quantum momenti ſitum ſit in bezoardicis.

Reſpiciunt nempe vel calorem, vel conſiſtentiam, vel motum ſangvinis & ſeri, quibus quippe benè habentibus, vel defenſis & ſartis tectis, vita producitur, & contrà. Seu I. BEZOARDICA RESPICIUNT EXCLUSIONEM FERMENTI PEREGRINI, quo calidum nativum impetitur. Quæ verò id ipſum excludunt, balſamum nativum neceſſariò roborant.

Excludunt id ipſum BALSAMICA, putredini ſimul reſiſtentia, phyſicæ, & hinc medicæ, SULPHUREA, ut è ſimplicibus, RADICES *angel. carlin. contrayerv. diptamn. gentian. imperator. petaſit. olsnit. Zedoar.* Ex herbis *ruta, ſcordium, galega, ſalvia*; Ex floribus *ſambuc. calend. bacc. laur. juniper. myrrha, cortic. citr. aurant. camphora, ſuccinum, ſulphur*, hinc θεῖον vocatum, & ex his parata, ut *oleum angel. citr. ſuccin. rutæ, camphor. peſtil. Heniſii*; *Elixir peſtil. Croll.* ℞ *a Bezoard. Michael. Rolfinc. Moeb. Ludovic. Wedel. eſſentia myrrhæ, theriacæ, balſamicæ, ſpir. theriac. camphorat. bezoardici*; *Theriaca Andromach. cœleſtis, mithridat. orviet. flor.* ♁*r. myrrhat.* &c.

Excludunt BALSAMICA SALINA, volatilia & mixta, ut ⏜ *ebor. C. C. ſerpent: viperar.* ℞ *a bezoard. volat. liqv. C. C. ſuccinat.*

Excludunt item, ſed concentrando & penetrando magis, ACIDA, ut 🜊 *ſ. bezoard. rutac. theriacale*, ſuccus citri, aliaque, de quibus mox plura.

Ut hæc illuſtrentur magis, tenendum eſt (1.) eſſe ſua morborum talismodi ſeminia, ſeminaria & quaſi ovaria, inprimis malignorum, & inter hos maximè peſtis, ſive aliunde illata, quod de peſte quaſi abſolutè, de aliis ſecundum quid verum eſt; ſive concepta & fabricata in corpore. Patet hoc, quod ſint ſui multiplicativa, cum aliis communicentur, radices & fomitem habeant in putredine & corruptione humorum, & quæ alia adduci poſſunt argumenta plura. Adeoque con-

ſequenter opus eſt, ut, qui curare eoſdem feliciter velit, hæc potiſſimùm ſibi habeat commendata.

(2.) Impeti ab his archeum, ſeu calorem nativum, ſpiritum vitalem, qui niſi roboretur, exterminando & excludendo fermento morbifico eſt inſufficiens. Debilitatur hic reverà, licet efferato calore id minus compareat, quin ipſi ægri ſæpe non credant ſe ægrotare, per aliquot dies circumambulantes, dencken ſie wollens übergehen / habe nichts zu bedeuten / ſed hinc demum magno ſuo malo id experiuntur. Maximè verò in malignioribus id videas, ubi ſimul & ſemel decollant vires, ſumméque proſtratæ viſuntur, ita ut ſæpe de nullo alio conquerantur, quàm ſolâ laſſitudine, ſie wären nur matt / peſſimo tunc degentes in ſtatu.

(3.) Eſſe in ſangvine illa ſeminia & fermenta heterogenea, peregrina, non deſidia, ſed ſummè activa, ſeu ſangvini ſeu ſero magis inhæreant, quod vel bubonum, & carbunculorum uno exemplo clarum eſſe poteſt. Sin maturè ſecludantur, brevi pacatos reddi excitatos fluctus microcoſmicos, idque per ſudorem, ipſius naturæ inclinatione & optimâ viâ, quæ à centro ad circumferentiam has ſordes ſequeſtrat, ac ab iisdem ſe liberat.

Hæc ſi vera ſunt, uti ſunt veriſſima, patere poteſt, qualia ſint hæc ipſa bezoardica & quomodo agant, activiora potiſſimum recenſita & volatilia, tùm κατ' ἄρσιν, tùm κατὰ θέσιν.

Κατ' ἄρσιν dicimus (*a*) *non ſola eſſe bezoardica & unicè, quæ animatam verminoſam putredinem reſpiciunt.* Notum eſt per *Kircheri, Langii, Hauptmanni* hypotheſes, ſtatuere quosdam peſtis venenum conſiſtere in animato ſeminio, aërem repletum eſſe vermiculis tunc temporis plurimis, qui illati & hauſti M. S. deſtruant, & Φαινόμενα omnia illa producant. Quin, ut taceamus omnes adeò morbos & mortem ipſam duos illos poſteriores pro animatis habere, repertos eſſe in cadaveribus peſte defunctorum, cultro audaciori ſubjectorum, vermes copioſos in ventriculo. Hinc rentur vim illam omnem bezoardicorum adſcribendam uni ſoli huic cauſæ, quod vermibus & verminoſæ putredini adverſentur.

Verùm utut non negandum ſit, poſſe animata ſeminia & in aëre & in corpore reperiri, imò in quibusdam reperta eſſe actu; poſſe item à

vermi-

vermibus symptomata enormia excitari, quin ipsa hæc bezoardica esse simul anthelmintica; exinde tamen concludere non licet, quod volunt, pestem & febres malignas unicè ab animatâ putredine esse oriundas. Neque enim (1.) phænomena comitantia tàm diversi generis ex hâc hypothesi possunt derivari, non bubones, v. g. non carbunculi, præcipia pestis signacula; Vis illa corrosiva, fermentativa, vaporosa gravior est, quàm ut possit per verminosam putredinem explicari firmiter. (2.) Quia ipsa illa animata putredo non tàm producens est, quàm productum, ubi enim putredo, ibi facilè vermes generantur, adeoque posito illos dari & reperiri in his subjectis, quod tamen universaliter verum non est; potior tamen ratio habenda erit cacochymiæ tanquam causæ, quàm ejusdem effectus. (3.) Non sunt propositiones convertibiles: quæcunque sunt bezoardica, illa sunt anthelmintica, & vice versâ: omnia anthelmintica sunt bezoardica, utraque enim latius patent, exemplo ☿ii dulcis, absinthii, purgantium, corallinæ, tanaceti. (4.) Neque etiam omne seminium verminosum esse oportet. Hinc hypothesis hæc illustrare quidem potest bezoardicorum vim agendi, & tanquam effectus specialis considerari, non verò absolutè & universaliter locum habet, præcipuè cum hoc ipso pacto dubiis non fiat satis, nec exhauriatur malignitatis & veneni vis. Unde nisi ulterius in principia prima entis venenosi inquiramus, paulò minus est hoc ipsum, quàm ignorantiæ asylum.

(β) *Non sola esse bezoardica & unicè, quæ viriditatem perpetuam servant.* Sunt ex recentioribus, qui remedia pestis genuina in his quæritant, omnia verò alia cariei obnoxia, ut angelicam, zedoariam, carlinam, & alia nauci esse habenda contendunt; Juniperum contrà ea, laurum & alia generosissima & vera largiri præsidia. Sed nec ipsa hæc propositio verificari poterit, omnia perpetuò virentia esse pestis remedia, ita ut universaliter concludat. Ut argumentum topicum & particulariter valet, non universaliter. Si enim inquiramus in causas viroris perpetui, vel sulphuri ille est adscribendus, vel sali volatili, utriq; minori respective aquæ, tanquam principii congelascentis, proportione pollenti. Jam verò propter quod unumquodque est tale, illud magis est tale. Ast propter sal & sulphur perpetuò virent. E. hæc ipsa sal & sulphur balsamica magis attendenda, quàm effectus, viror solus.

Neque, si exempla attendamus, id ipsum succedit & firmò stat talo. Non enim sabina, cedrus, abies, cupressus, pinus, præbent bezoardica, nisi quatenus resinositate suâ ignem, aeris purgatorium, alunt; non cochlearia, nasturtium aquaticum, & hybernum, lepidium, aliaque virentia semper. Adeoque licet verum sit utraque hæc posse tutari corpus à putredine; quamvis concedamus virorem esse signaturam quandam & characterem externum, testantem de virtute internâ; ipsa tamen hæc ratio non sufficit, quin plus ultra progredi satius sit, & hæc penitius inquirere.

(γ) *Non sola esse bezoardica ♁iata & 🜍ata.* Fuêre hactenus alii quidam, qui ponentes pestem in metallicâ arsenicali consistere malitiâ, imò falsum illud quoque, in locis mineralibus, ubi effodiuntur opes irritamenta malorum, pestem grassari magis & frequentius; non sufficere ulla aliqua autumant bezoardica alia, quàm sola metallica. Quàm lubricum verò hoc sit assertum, facilè ex dictis & dicendis mox patet, & posito, veram esse hypothesin; ipsa tamen ♁iata & 🜍ea non eo modo arsenicale virus corrigere norunt, uti actuali igne commixta in magnete arsenicali illud domant, & figunt.

Κατὰ φύσιν verò displodunt & excludunt, quod diximus, peregrinum illatum sangvini, quatenus sulphur & sal volatile sangvinis vigorant, idque in motum citant, exsuscitant calorem, circulationemque sangvinis & lymphæ promovent, στάσιν verò omnem nocentissimam impediunt. Hinc bubones in peste quidem boni sunt, sed incompletè, quin visi sunt, per sola bezoardica insensibiliter quoque discussi. Unà verò, si viscosius fuerit seminium, dissipant & annihilant; si vaporosum, poros cerebri reserant & in halitus id ipsum resolvunt; si fermentativum, despumando ad extima ὀργασμὸν vertunt; si corrosivum & viscosum, ut pestis, affigi id non patiuntur maturè propinata, sed dissipant & excludunt, idque omne obstetricante & adjuto inprimis calore. Ast quando vis corrosiva vel fixa est nimis, ut in arsenico, ☿io ♎to, vel in peste jam fixata, infixa partibus intimius, minus possunt, minus prosunt.

Præcipuè ergò conveniunt in omnibus malignioribus, ubi penitior putredo, στάσις major, seminium efficacius, & speciatim etiam in morsibus tarantulæ, viperæ, araneæ, canis rabidi, &c. Punctus studiosus ab araneâ in collo, brevi convaluit, solo usu sudoriferi ex theriacâ.

CAPUT III.

De
Bezoardicis secundi & tertii generis.

UT verò primum in hisce morbis est exclusio fermenti peregrini maligni, id quod nisi maturè fiat, necessum est alia unà consequi non minus periculosa, quæ omnia cessare oportet, factâ illâ exclusione, & demto, quod fermentationem peregrinam inferre queat; ita effectus porrò consequentes quæ respiciunt, bezoardicorum titulo meritò quoque veniunt.

Adeoque II. talia sunt RESOLUTIONEM NIMIAM IMPEDIENTIA; non neglecto penitus priori. Respiciunt scil. hæc productum primum malignitatis, quatenus ex ordine dimovetur sanguis & serum, seu resolvitur. Primum nempe genus bezoardicorum respicit quasi sangvinem & serum simul; alterum hoc elementum alterum, nempe sangvinem, particulas sulphureas&salinam seorsim,quatenus sulphureas has particulas & volatiles salinas nimis efferatas obtundunt, enervant & alterant. Aliàs enim necessariò vincula destruuntur & sulphur nimis rarefit.

Talia diverso respectu sunt 1. ADSTRINGENTIA temperata, ut ***tormentilla***, ***bistorta***, potissimum in febribus malignis cum diarrhœâ, quæ pessimi est ominis,cœteris paribus, item ***pulvis stypticus***.

2. Paria faciunt, licet remissius,MUCILAGINOSA,ut ***cornu cervi***, ejusque ***gelatina***, ***C. C. Philos. ppt.*** & ***magister.*** item ***scorzonera***, inprimis montana, Italica, & nostras; ***terra lemnia***, ***sigillata***, ***bolus armena*** &c. Hæc ipsa hoc censu venire palàm faciunt tùm diarrhœæ malignis febribus solennissimæ, etiam in ipsis puerperis, tùm hæmorrhagiæ, quin imò non raro sudores ipsi. Eoque maligniores cum sint febres putandæ,quò magis alterutrum horum comitem sibi adsciscunt; tantò magis locum inter bezoardica habent hæc ipsa adstrictoria, ita tamen comparata, ut simul calorem p. n. respiciant. Mucilaginosa verò sal illud peregrinum, quod expulsione secerni non potuit, invi-

ſcant quaſi&ſic temperant, unaque remoram ponunt ſali volatili rarefactivo. Adeoque & freno in his morbis eget natura & ſtimulo; ſtimulum addunt expulſiva, quæ laudavimus, frenum reliqua ſecundi ordinis.

3. Præcipitantia quoq; huc faciunt, tùm abſorbentia, ſi qua aciditas peregrina ſe immiſcuerit, tùm reverà invertentia humorum *ὀργασμόν*. Utroque modo fluxiles redduntur, ſeu in motum citantur & circulum debitum humores. Neque aliâ ratione agit *lap. bez.* uterque, *orientalis*, majori virtute conſpicuus, & *occidentalis*, minori commendabilis, ut &pretio. Idem præſtant bezoardica mineralia quæcunque. Illa nempe non tàm ♁iatâ ſuâ origine obviam eunt malignitati, quàm ipſâ hâc ſuâ præcipitandi virtute, unde disjiciuntur humores & præcipitantur. Talia ſunt ♁. *diaph. bez. miner. ſ. ♃le, ♂iale, ☽re*, &c. Hinc fruſtra ſunt, qui eadem hæc reliquis omnibus unicè anteferunt, cum potius homogeneis aliis miſcenda ſint, uti v.g. ♁*ium diaph. cum C. C. phil. oc. 69.* & *extracto ſcorzon. mont.* abundè facit officium. Præter illam verò exſiccandi & ſerum corrigendi vim eadem bezoardica mineralia ſunt *ἄποια*, omnis qualitatis heterogeneæ expertia, & tantò magis huic ſcopo propria, quò magis ſunt pura, fixata, & particulis metallicis fœta. Hæc ipſa tamen præcipitantia non ſunt unius & ejusdem generis. Exemplo ſit unicornu foſſile & animale; illud magis adſtringit & ſiccat, hoc magis genium naturæ ſuæ retinet, & ad exemplum aliorum ſimilium ſal volatile ſuum facilè oſtendit reconditum.

Quæcunque enim vel ſal volatile in ſinu gerunt, vel quoque mucilaginem blandam obviſcantem & infringentem, illa ipſa vel mineralibus dictis palmam dubiam reddunt, unde non fidendum iisdem magis, quàm aliis cujuscunque regni bezoardicis.

4. Nec acida ſunt excludenda ex hâc claſſe, ſiquidem illa ſulphur quàm maximè obtundunt, &ſal volatile peregrinum rarefaciens figunt. Hinc ✢ *ſ.* & *bezoard. ſucc. citr. granator. aurant.* ℞æ *roſ. viol. fl. 4. cord.* ▽ *bez. Ruland. ſirup. acetoſ. citr.* ſunt bezoardica, inprimis verò *clyſſus* ♁ 🜍*ratus*, ∽ ☽ *bezoardicum* pluribus nominibus.

5. Ipſa quoque opiata huc faciunt, licet incompletè & cum aliis, quatenus & ipſa inſigne hoc habent beneficium, quod (1) in centro li-

gant

gant fermentum febrile, idque (2) ad exteriora profligare juvant & sudorem unicè promovent, (3) coagulum simul avertunt, (4) spirituum profligationem prohibent, (5) sangvinis & seri vincula quam accuratissimè defendunt, modò providè in usum vocentur.

Hæc ipsa tùm in genere malignitati obsistunt & bezoardica sunt, licet secundariò saltim, tùm speciatim illis morbis malignis debentur, ubi humor serosus freno indiget, ut in fluoribus quibuscunque cum febribus conjunctis, tunc enim maxima semper horum habenda est ratio. Et ex hâc ratione consultū est ℞am bezoardicam constituere varii generis ingredientia, ut eò magis polychresta sit. Hinc eâ occasione dicendi datâ duo libavimus speciatim, theriacam & ℞as bezoardicas. Asseruimus cum *Platero* & *Walæo*, theriacam sine opio confectam sudorem non movere, duplici ex fundamento, tùm quod opium sudoriferum esse quotidiana testetur experientia, minimâ nempe quantitate, uti datur, assumtâ, ægrotos in sudorem blandum & copiosum diffluere. Si ergò opium movet potenter sudorem ad gr. j. v. g. meritò eandem vim exeret in theriacâ id ipsum, siquidem hujus ʒj. circiter gr. j. opii recipit. Hoc verò ablato, necessum est, destitui theriacam virtute tàm insigni sudoriferâ. Tùm experientiâ, de quâ illud vulgatum notum est, unam experientiam plus valere, quàm centum rationes. Audiamus *Walæum* ipsum præeuntem, medicamenta sudorifera, *inquit*, pauca vera sunt, & inter hæc excellit opium; quod enim theriaca, quod mithridatium sudorem moveant, hoc omne ab admixto faciunt opio. Expertus ego sum, *addit*, hæc duo electuaria, absque opio præparata, sudorem prorsus non movisse; *m m. p. 65.* Adsunt ergò duo immota hæc fulcra, ratio & experientia, nisi velimus negare experientiam viri fide digni, eamque sublestam vocare, stabilitam tamen ratione. Cui accinit in *disqv. therapeut. Swalbius*, hoc est, *inquit*, (scilicet opium,) quo theriaca, quo mithridatium, quo diascordium, & pleraque antidota sudores præcipuè eliciunt. *S. 4. p. 89.*

Contra hæc verò sunt qui assertum hoc negant, & ejusdem veritatem impugnant. Modestius paulò *Velschius in comment.* id negat, *quod reliqua theriacæ ingredientia videantur id satis præstare posse citra opium.* Experientiam verò laudat in contrarium nullam. Idem facit *Hannemannus Tract. de inebriaminibus p. 13.* concedens opium vi

diaphoreticâ pollere, aſt omnem vim diaphoreticam, quâ theriaca, mithridatium, diaſcordium prædita ſunt, ſoli opio velle acceptam referre, eſſe poſtulatum nimis liberale. Ratio additur eadem; *multa illa electuaria ingredi, quæ ſunt naturâ ſuâ diaphoretica.* Ad experientiam verò *Walæi* dicit: hæc electuaria fortè ſudorem non provocarunt, non quia opium abfuit, ſed vitium fuit in aſſumentibus. Experientia verò itidem in contrarium affertur nulla. Sed reſpondemus, negando, in theriacâ eſſe naturâ ſuâ diaphoretica, quibus in ʒj. vel ℈j. opii vim ſudoriferam queas adſcribere. Ponamus eſſe talia ex farragine myrrham, rad. mei, gentianæ, phu pontici, & terram lemniam, tot enim fortè excerpſeris; horum verò doſis tàm exigua eſt, virtus tàm pauca ſudorifera, ut minimè ſudorem iſtis adſcribere queas. Nulla ergò inſunt theriacæ diaphoretica ſeu ſudorifera potius propriè dicta, niſi velimus hypotheſin illam ſupponere, calida ſudorem movere, quod ſaniores medici negant, neque enim 🜄i, piper, cardamomum, id faciunt, & fixa contrarium teſtantur. Deinde experientiam viri probati negamus poſſe ſubrui fruſtraneâ conjecturâ. Omnes nempe circumſtantiæ reclamant. Aſſumta fuit theriaca ſudandi fine, nullum in hoc vitium eſſe poteſt vel fingi ſaltem adſumentium; non motus inde prorſus fuit ſudor, neque hîc vitium adſumentibus adſcribi poteſt ullum.

Hæc de theriacâ. Quod ℞as bezoardicas attinet, uſu obtinuit hodiè, ut M. S. quaſi baſin præbeat his ipſis, unde & eadem vocari ſolet **weiſſe Bezoar-Tinctur**; ita ut nihil aliud videatur ℞a bezoardica Michaëlis & aliorum, quàm M. S. tincta & concentratior, mutuante ℞am medicamento à ſandalo rubro. Ut adeò quod theriaca & huic affinia ſunt in formâ mediâ, pulvis bezoardicus in formâ ſiccâ, id in liquidâ ſit ℞a bezoardica, tantoque magis ſe commendet præ reliquis, quò magis conſtat, liquida citius penetrare & fundere humores, magisque adeò eſſe activa. Præter unum hunc modum ℞æ bezoard. parandæ, nempe citra extractionem ſpecierum, ℞â aliunde veniente, vel peregrinâ ſandali, vel extractorum bezoardicorum, alter quoque in uſu eſt ex ſpeciebus bezoardicis ſelectioribus beneficio ∽us bezoardici, (utriſque majoris vel minoris apparatus aſſumendis,) extractis, adeoque propriâ ℞â, vel adſcititiâ innoxiâ, ſimul gaudentibus, de quo *vid. Schulz. Tract. de* ℞*a bezoard.* Et poſterior hic modus vel medius

poly-

polychreſtus eſt magis, utrique verò opiata refractâ doſi adduntur concinnè, juvandi & refrenandi virtute; ita enim rarefactionem & reſolutionem nimiam infringunt, tutando ſanguinis & ſeri vincula. Par ratio eſt acidorum, unde inſtar regulæ eſſe poteſt; acida & opiata bezoardicorum adjumenta eſſe certiſſima, exemplo M.S. & theriacæ.

Tertiò, ut opus eſt per dicta excludere ſeminium, tutari ſulphur & ſal volatile ſanguinis; ita non minus tutandum eſt ſtudioſè ſerum ipſum, adeoque bezoardica quoque ſunt, licet itidem reſpectu priorum ſecundaria quaſi, QUÆ SERI DEFECTUM SOLANTUR. Plurimi in hoc falluntur, qui unicè expulſivis illis utuntur, neglectis hiſce; licet contrà ea & in his exceſſus fieri poſſit.

Solantur ſerum ſubſtantificè humectantia, AQUEA temperata, aqua ipſa. Laudabimus hanc in rem non tàm veterum morem, qui aquæ frigidæ potum in febribus maximi æſtimarunt, teſte vel uno *Galeno*, quàm locum egregium *Georg. Hornii in arcâ Moſis p. 124.* Ab alcali, *inquit*, ſitis eſt inextingvibilis, niſi per acida & puram aquam, crudam, incoctam, copioſiſſimè ingeſtam, etiamſi vomitu, flammâ prævalente, regurgitet, donec aqua in ſtomacho remoretur; mox ſequitur ceſſatio ſitis, caloris, ſopor, ſudor, ſanitas intra 12. horas, quod ipſe multoties in acutiſſimis febribus probavit. Præcipuam in eo conſiſtere curam remedio, ubere frigidæ potu, citra ullam Venæſectionem & purgationem, aſſerit etiam ibidem *p. 150.* Faciunt huc ▽*æ ſcorzoneræ*, *ſambuc. cord. Sax. frigid. galeg. bezoardica Rul.* aliorumque ſimplicium, ut *acaciæ*, *ceraſorum nigr.* &c. *decoct. hordei c. CC.* & *ſcorz. julepi*, *potiones*, & ipſæ inprimis *emulſiones*. Cum enim tunc & per rationem, caloris velut Veſuviani præſentiam, & *αὐτοψίαν*, ſi fiat V. S. deprehendatur ſanguis ſpiſſus, colore cinnabarino vel alio, ſero omni quaſi privus, quo ſenſu ſolemus dicere ſerum quaſi omne incoctum eſſe, impoſſibile eſt, ut poſſit machina ſubſiſtere; quin hoc ipſum malignum eſt, & malignorum morborum multorum eſſentiale; meritò ſtudendum, ut principium hoc vitale, ſerum, ſeu humidum calido ſubſternatur. Quod niſi fiat, vigiliæ deliria, deliria motus convulſivos, ſingula mortem inferunt.

Solantur ſerum ACIDA, & inprimis ⊖ſa, quatenus illud fluxile reddunt, & ſal peregrinum infringunt & temperant, v. g. *lap. prunellæ*

inde nomen indeptus, quod prunæ huic vel fervori febrili conveniens sit, ☽ *biatum*, ⊕*latum* duplex, viâ siccâ & humidâ paratum, ☽ *perlatum*, *corallatum*, *saturnisatum*. Hæc scilicet singula ardorem, fervorem, rarefactionem nimiam, adeoque seri consequentem defectum, exhalationem & incoctionem remorantur, vel saltem non promovent, fluxile illud reddunt, temperant, simulque resolutionem & ichorescentiam impediunt, quatenus sulphureas particulas & salinas volatiles sangvinis nimis efferatas coercent, obtundunt, diluunt, enervant & alterant.

Et speciatim in deliriis, ardore majori, & ubi inflammatio in internis metuitur, ☽ sa præstò sunt, ut in peste. Hinc cum in hâc ipsâ στάσιν facilè concipiat sangvis & carbunculos intentet, etiam interius, ut ipso ventriculo, ☽ sa quoque cum aliis fecêre officium, si non immediatè, tamen mediatè veneno debita.

Pertinent verò huc & illa, quæ serum in motum cient, ejusque quietem & στάσιν ac vappescentiam corrigunt. Eaque necessaria esse demonstrat effectus, v. g. in peste bubones, qui non aliunde, nisi ab hâc στάσει fieri in glandulis, easdemque ob fermentantem vim attollentis, confiunt. Fierique id ipsum facilè, non difficilè est colligere etiam à priori, ob sal peregrinum viscidum corrosivum, unde illabitur promtè suis secerniculis, non verò elabitur.

Par ratio est in malignis, quando vel ob hanc causam, vel viscidius serum sudor nullus à medicamentis etiam propinatis obtineri potest. Eo casu & volatilia & fixiora prosunt. Ex illorum censu sunt urinosa, ex posteriorum cinnabarina, utraq; ex ipsissimâ hâc ratione in peste utilissima. Hinc observatum est volatilia urinosa, nominata jam superius, in principio pestis summè fuisse proficua, & mediam quasi ℞am bezoardicam, seu acidis refractis gaudentem, seu volatilem urinosam fecisse strenuè officium; nec minus cinnabarina, reliquis interpolata, ut ☿ialia alia taceamus: ☿ enim diaphoreticus, cujus præparationem ipse *Paracelsus* & *Helmontius* docent, non minimum in peste præstat. Novimus medicum, qui in peste Viennensi evasit & gloriam reportavit, ab adhibito talismodi medicamento ☿iali. Cum verò hinc alibi vel nimis sibi fideret, Deo forsan non primariò in auxilium vocato, vel medicamento abuteretur, nec legitimè æquè applicaret, saltim sibi ipsi, morti

in

in rapinam cessit non minus ac alii. Quemadmodum enim positâ hâc indicatione, seu hoc intuitu sudorem aliàs difficulter mobilem excitare cum successu licet; ita ad ichorescentiam vel rarefactionem nimiam inclinante massâ sanguineâ, volatilia, cinnabarina & ☿ialia hæcce tantum abest, ut conveniant, ut convulsiones abigant, ut potius sudores adaugeant & nimios reddant, ultra sphæram suam efferatis & difflatis humoribus.

CAPUT IV.

De *Legitimo bezoardica adhibendi modo.*

SEd prius, quàm provehamur ulterius & de hoc adhibendi bezoardica legitimo usu monita & cautelas addamus, illud facilè ex dictis patet, distinctionem esse summè necessariam inter bezoardica illam, de quâ mox plura, quâ in volatilia, media & fixa, non minus ac alia plura specifica, dividuntur. Hæc ipsa distinctio fundamentum habet in re, estque utilissima; nos verò h. l. non tàm secundum materiale dividere eadem voluimus, quàm secundum medendi methodum simul, ut & pateat statim, quid agendum, & quomodo agendum sit in talismodi casibus, quæ vitam concernunt.

Hinc nota I. *Ut diversa venena, ita etiam diversa sunt bezoardica.* Utraque penitius, quod annisi sumus, investigata & juxta se posita, quæ quibus conveniant, monstrant magis. Nisi enim, quæ regula universalis est, inter indicans & indicatum, morbum & remedium, justa intercedat oppositio, & oppositorũ proportio, nullo modo morbus tollitur, quin sæpe augetur magis, & contrà. Tribuat hinc unusquisque, quantum volet, Tincturæ suæ bezoardicæ, electuario orvietano, pulveri bezoardico specifico, vel quibuscunque etiam centum aliis; Tinctura bona, electuarium bonum, pulvis bonus, æger moritur. Neque est quod quis dicere possit, in peste v. g. esse reverà τὸ θεῖον, frustrà esse singula, non adjutos à peste incipiente ullos, quemlibet suo fato mortuum; Verum enim est, si à peste evaderent plurimi, vel omnes, non pestem, sed benignissimum æstimandum fore morbum. Est enim de natu-

naturâ & essentiâ pestis, plures simul corripi & citius mori, quàm succurri ferè possit. Sed si fateri volumus quod res est, Deus & cum blanditur pater est, & cum cædit pater est; Unde & pesti suam, pro salute humani generis, in naturæ sinu locavit antidotum, quamvis non talem, qualem sibi vulgo imaginantur, vel ut postulatum impossibile fingunt. (Loquimur de causis & remediis naturalibus, non Theologicis.) Quin hoc ipsum apparet ex naturâ veneni pestilentis. Torpidum hoc est, sed efficax; lentum, sed tarditatem, si tamen ita dicenda est sæpe, vel lentorem suum efficaciâ suâ compensat. Non instar basilisci est, ut obtutu velut suo quemvis enecet, unde nec in aurâ venenum locatum est, sed in contactu vel quasi tali, in seminio propagabile unicè, reliquis obstetricantibus solùm. Sed habet se instar viperæ, instar arsenici, instar napelli, si rem rectè concipiamus. Vipera lentum est animal, quod tractari potest innoxiè, modò caput prehendas, (quod vel centies experti sumus,) nec temerè, nec timidè rem aggrediaris. Arsenicum medela est, modò non hauriatur intrò & sibi relictum; eadem ratio est napelli. Adeoque pro captu tractantis habent sua fata venena. Frustra sunt ergò & absurdi, sive è vulgo, sive ex medicis, qui unicornu aliquod, qui lapidem bezoar fingunt, omnium venenorum antidotum, qui medicamenta crepant, vel simplicia, ut è lapide serpentino confecta pocula, aliaque, quæ venenum omne pellant, ad præsentiam ejus statim sudent, nullum inadvertenter ad vitalia dimittant. Ludicra sunt hæc & superstitiosa vulgi figmenta, quod ipsum tamen velut promiscuè per tot secula credit facilè & decipitur, non minus ac assentientes medici.

2. Fluit ex his promptè, *non esse confundenda bezoardica, tùm in genere, tùm in specie.* In genere nemo non percipit, veneno corrosivo arsenicali non prodesse theriacam vel tincturam bezoardicam, nec morsui animalis crystallum, quem antidotum ooci statuunt; sed alia esse mineralium, alia animalium, alia vegetabilium antidota. Et licet sint bezoardica polychresta, pluribus scopis debita, nec illa tamen sunt confundenda & permiscenda temerè. In specie verò id valet in febribus malignis, fermentativo veneno magis conspicuis, & præcipuè in peste ipsâ. Mirandum non est, vel hoc nomine mori plurimos peste, quod fidant his illis remediis, pro probatis ab aliis habitis. Mori item

item febribus malignis affectos æquè ac peste non paucos, qui nedum medicamenta assumunt, sed corpus hosti exercendum exponunt istâ suâ negligentiâ, donec prostratis viribus medicinâ se opus habere, an habuisse, serò nimis intelligant. Ausim dicere, imò expertus asserere, jugulari posse febres ardentes, pestem, dysenteriam, aliosve morbos epidemios in primâ herbâ, si statim ad primũ mali sensum mederi liceat. Novimus virum satis timidũ, qui sexies dysenteriam invadentem, quâ affecti erant domestici, & duo infantes, toties repulit extemplò, momento invasionis sumtâ ℞â bez. Nec minus exempla nota sunt, qui visitantes peste infectos, passi jam vertiginem, lassitudinem & alia, sumto bezoardico volatili, ℞a bez. alcalisatâ, Mich. nostrâ, liberarunt se à præsentaneo veneno & periculo mortis. Si verò promiscuus usus non convenit bezoardicorum, facilè patet, quid judicandum sit de pluribus hoc tempore editis scriptis, concernentibus regimen pestis præservandæ & curandæ. Sanè maxima pars si non promiscuè, tamen confusè hæc tradit, commisso legenti negotio, ut eligat cui dicat medicinæ, Tu mihi sola places. Quicunque mederi vult tùm aliis ægris, tùm à peste præservandis & curandis, debet omninò 1.° distinctè, breviter, & claris verbis exponere, quid, quando, quomodo agendum, ut nullum supersit dubium, ut sciat probè agenda patiens; 2. morbo conformia remedia, selecta, pauca & probata proponere, quæ juvent, non noceant; eaque 3. quæ diffusa sint nihilominus, pluribus communicabilia, citra pretii magnitudinem. Maxima enim intentio est mederi pauperibus, tertiæ ad minimum parti urbis vel pagi. Hinc & brevis sæpe schedula sufficit, neque usum habent ullum, (hunc quidem, quem intendunt,) exasciata & pluribus foliis constantia consilia, quibus lectis plebejus indoctior redit, vel incertior agendorum.

3. *Volatilia magis heroica, primò hosti opponenda, fixiora interpolanda.* Ut in bello appetente hoste non levis armaturæ milites impetum sustinere, nedum retundere norunt, primus conflictus est acerrimus, & turpius ejicitur, quàm non admittitur hostis; pariter in medicinâ se res habet cum bezoardicis. Brevi rem conficiunt priora, nisi morbus radices jam egerit & vitalia occuparit; quo facto nihilominus principem tenent locum. Ratio immota & principalis est, quia excludendum seminium morbosum, sive illatum, sive conceptum interius. Neque

timen-

timendus eſt calor, productum ejusdem, brevi compeſcendus, modò excluſum ſit peregrinum motum hunc excitans. Ratio ſecundaria eſt; quia citius ſubeunt, activiora ſunt. Exemplo ſint variolæ, morbilli, malignæ febres, dyſenteriæ epidemiæ, pleuritis, peſtis ipſa. Mox inde vel tollitur morbus, vel mitigatur, vel ſymptomata ab obſeſſione foci vitalis orta, anxietas, reſpiratio difficilis, retroceſſio bubonum, exanthematum præcaventur. Dato verò hoc ſtimulo, freno hinc moderamur archeum, ut, non ultra quàm par eſt efferatus, reſiſtere queat. Fixiora autem reliquorum ſunt ſubſidia, ut quies concedatur naturæ, quâ interruptâ facilè fatiſcit. Imò hæc abſolvunt curationis reliquum. Media & communia ſunt acida, fervori & ſeminio, ut & ſero ipſi tutando, debita. Et ipſa quidem ſatis ſunt efficacia, ſolis tamen illis principalem expellendi provinciam demandare non æquè licet. Utut enim aliquibus profuiſſe viſa fuerint; potior tamen ſemper obſervata eſt volatilium, & quaſi talium, mediorum efficacia.

Cumque denuò excluſionis ſeminifici meminerimus, operæ pretium eſt addere, ſive illud alienis debeatur illatis, ſive in propriis undis, ſive etiam, quod *Helmontius* & hunc ſequentes volunt, ipſa ſola terroris concepti idea generandæ peſtis ſemen ſuggeſſerit. Perinde hoc eſt, poſito hypotheſin veram eſſe; neque enim mutatur ob id curatio. Supponunt nempe, ſæpe fidem experientiam feciſſe, quod quis terrore ſolo peſtem abſentem ſibi atque ſuis paraverit, attamen graſſante peſte, occurrentibus objectis, quæ ad terroris imaginationem conducant. Sed quando huc devenimus, certum quidem eſt, terrorem eſſe obſtetricem, non æque verò patrem peſtis, cum experientia ipſa adducta ſine dubio cum objecto illo terrifico, ſeu vitali, ſeu alio, ſeminium actuale non excludat, imò quàm maximè foveat. Vel unicum exemplum ſit, quod plures milites, ſucceſſivè tunicâ induti eâdem, peſte correpti & mortui ſunt, etiam neſcii quaſi fati prioris; quod cordatiſſimi, quique jam non ſemel peſti interfuerant actores, quos jam habitum contraxiſſe & conſueviſſe cum morbo putes, ſuccubuerint tamen; quod contagium per plurimas domos ſub initium graſſantis luis deprehendi potuerit illatū, unde in ſolo ideali illo terrifico ſeminio ſi acquieſcere velimꝰ, non æquè Φαινόμενα omnia ita patent, ut dubium relinquatur nullum. Omne id inde videtur ortum, quod ſeminium illud à priori non æquè

notum

motum ſit, unde ex reali, ideale conceptum fuit, quod fugiens ſenſum nullum omninò fuiſſe reale creditum ſit. Ponamus veſtimentum vel integumentum quodpiam peſte infecti neſcienti cuidam, unde ſit, imò non credenti ab infecto tactum, offerri, quo induatur, uti toto die obſervatum eſt. Ille, diſpoſito corpore ad recipiendum, certo certius peſte corripietur, eandemque propagabit mox ulterius. Imò compertum, bruta, canes & feles, peſte reverà obiiſſe, arbores vicinas domui intermortuas & ariduram concepiſſe manifeſtã, quod Alſteti factũ novimus.

4. *Ubicunque volatilia contraindicantur, temperatis magis, vel illis parcius ſolùm utendum.* Contraindicantur, ut ſic loquar, ratione ætatis, ab infantibus, quorum ſangvis texturæ eſt tenerioris, ut facilè efferari nimis poſſit. Contraindicantur à gravidis, unde floribus 🜍ris quoque, multò magis verò theriacâ, ∼bus ⊡noſis mitius utendum, ne in ὀργασμὸν ruat ſangvis, & menſes cum abortu & vitæ periculo conſequantur. Unde & hìc valet; gravidam morbo acuto, ob hanc ipſam cauſam, corripi, lethale eſſe, quod aliquoties obſervavimus. Contraindicantur à debilibus, pulſu frequenti & rarefactione intenſâ, quam hoc ipſo non corrigere licet. Ubi obiter notamus, pulſum frequentem in febribus malignis, ſi ſtatim à principio talis ſit, plerumq; eſſe funeſtum. Contraindicantur à fluoribus ſangvinis, quando ob dictam rarefactionem nimiam reſolvitur in hæmorrhagias, in menſes nimios, in ſudores. Media inter hæc eſt ℞a bezoardica, cui vel ob hanc quoque cauſam commodè maritantur anodyna. Verbo, ita ſemper ſtimulo opus, ne frenum negligamus debitum; ita freno, ne ſtimulum adimamus expulſuri archei.

5. *Bezoardica ſudore non æque rigoroſè continuando faciunt officium; ſudor verò ab impellente externo vel fruſtraneus vel noxius.* Obſervatum fuit ſudore imperato nimio, ultra εὐφορίαν ſcilicet, ægros malè habuiſſe in peſte ipſâ; in variolis verò ſuffocatos ægros, tantoque magis, ſi crucientur continuo udore, neque gutta potus, quod perabſurdum eſt, concedatur; cum tamen potu levetur ſudor, & promoveatur magis, ſitis verò ſudore multo prorogetur, ut loquitur *Helmontius*. Quodcunque nempe ſudoriferum non valet fermentum peregrinum expellere, internum vel externum potiſſimum, illud non adæquatum morbo, quin exitioſum eſt. Pulvis cardui benedicti, rob ſambuci, C.C. uſtum &c. debiliora longè ſunt, quàm ut iis demandari poſſit tàm ardua

provincia. Quodcunque verò privat nimis sero suo sangvinem, itidem damnosum est quàm maximè. Hinc solemus, quod jam monuimus, imperare quidem sudorem primâ vice, sequentibus verò præbiis non item, potiunculis verò aliisq; humectantibus domesticis solari defectum seri.

6. *Bezoardica etiam magni nominis citrà rationem adhibita infida sunt præsidia.* Non tàm scilicet occulta qualitas venenorum spectanda, quàm certa & indubitata læsionis ratio. Quod nisi fiat, andabatarum more pugnamus, & experimenta per mortes facimus. Sit sua laus viperinis, ut bezoardicum animale audiant, vel horum affinibus serpentinis, quicquid præstant, faciunt temperatâ mucilagine, cui ⊖ volatile immersum latet. Neque enim, ut mors per serpentem irrepsit, ipsa quoq; per serpentis mortem, seu medicinam vindicatur. Vid. *Helm. Tum. pest. p. m. 890. & antec.* ubi & Hippocratem hoc uno solo arcano, carne viperinâ vel colubrinâ, exiccatâ & pulverisatâ, divinos sibi honores acquisivisse scribit. Lapis bezoar uterq; sit venenorum antidotus, modò sobriè de eodem judices in applicando. Est enim præcipitans, temperans, cui non dubitant recentiores lapides quoscunque alios, equinos, humanos &c. conferre, si non anteponere. Unicornu quoque vim contra araneas, & aliis modis probatam non vilipendimus, sed intra modulum activitatis suæ conclusum, non ultrà.

7. *In dubiis mitiorem & tutiorem sequimur viam.* Cum itaq; & bezoardica quædam malè audiant & suspecta sint, præstat eadem ex antidotis omittere, prostantibus melioribus. Idque tùm in se bonum & necessarium est, tum propter calumnias inde facilè & imputationes consequentes. Novimus sartorem empiricum usu nucis vomicæ non paucos liberantem tertianarios, hinc necis inquisitionem subiisse, cum pro viro ægro idem peteret fœmina malefica, ipsi verò hæc venenum aliud porrexisset, & culpam in medicamentum hoc derivaret.

8. *Principiis si ullibi, sanè in peste obstandum & febrium insultu.* Omnis hîc mora periculosa, omnis dilatio mortifera. Hinc ipso invasionis momento maturè sumenda antidotus prius, quàm cibus capiatur, vel somnus incatur, utroque enim casu promtè vitalia subit malum, radicesque agit, vix nisi cum morte finiendas.

9. *Corpora impura quò magis volatilibus agites, eò magis læseris.* Summatim enim opus omninò est cautelis pluribus in usu bezoardico-

rum,

rum, quæ omnes tamen in proportione agentis ergà patiens, veneni & antidoti, indicantium & prohibentium, vi universalis medendi methodi, consistunt.

CAPUT V.

De
Antidotis specialibus.

QUæ hactenus diximus de effectu & remediis venenorum in corpore, eadem quoque illustrari possunt, si antidota suis venenis opposita breviter spectemus. Duo verò monita circa hæc attendemus, factâ duplici divisione: Aut enim 1. venena sunt incognita, aut nota; 2. Aut mineralia, aut animalia, aut vegetabilia.

Incognita si fuerint dubiis effectibus, facilè tamen dignoscendis, si vel agendi modum intueamur, an ardore circa ventriculum sint infamia, an vitalia magis petant, an stuporem vel quasi inducant turbulentum; lex generalis in scholis medicis obtinet, ut communi potius expulsivo vel defensivo utamur, quàm nullo. Notis verò sua quibusvis opponenda remedia; debita qualitati excessivæ & corpori vim inferenti.

Non remerè credendum, ut de venenis sic de antidotis quoq; scribentibus, unde vastitas maxima & confusio cum ignorantiâ enata sunt.

Inprimis ergò ex dictis superius hypothesibus ad triplicia venena, triplex erit antidotorum ratio, & quidem; VENENIS MINERALIBUS generalem præbent antidotum, quæcunque corrosivitati sunt opposita, adæquatè vomitoria, quæ exturbando maturè operationem illorum sufflaminant & impediunt statim. Opposita corrosivitati duo laudantur & celebria usu sunt, (1) pingvia, quibus inviscari & obtundi particulæ acres, salinæ, quibus & oblini parietes ventriculi possint, itaq; defendi ac muniri, v. g. oleum amygd. d. butyrum, hoc præservativè, illud & curativè. Hinc tum ad operationes metallicas commendatur panis butyro illitus, ut sumatur prius, quàm labores ineantur, tum ad chimicas quoque ♁iatas, aliasque idem multis consuetum est.

(2) Præcipitantia & acorem corrosivum infringentia, quo nomine crystallus montana à *Sennerto* aliisq;, tanquam unica & præcipua antidotus, quæ ☿ ♎tum & ∞cum, quæ instar omniū sunt, ut & contra ▽F, quo de exemplū habet *Heerius*, & nos observavimus & curavimus quoq; studiosum, qui istâ loco ♅ni hauserat, (1) dato pulvere crystalli præpa-

 ratæ,

ratæ, (2) emulsione temperante, (3) jusculo avenaceo &c. Commendatur verò ad ℨj. pondus cum ℴℴ amygd. d. Idq; tanto magis, quod eadem crystallus porracei ac æruginosi humoris, seu bilis acido confermentatæ, proprium & præcipuum habetur remedium à medicis probatioribus, quos inter præcipui sunt *Lang. in Epist. & Fr. Valeriola l. 4. enarr. 3. p. 536.* & *Poterius* tribuit crystallis naturam famelicam vel esurinam, quâ aliorum acrimoniam vel aciditatem in se absorbendo, egregiè se saturant, *pharmac. spag. l. 2. p. 523.*

Notanter verò addendum est, habere quidem locum & prodesse crystallum in leviori casu, minus in graviori, neq; enim subigi vomitu non eductum medicamentum æquè hoc opposito remedio potest.

Sin alia quoque metallica venenosa qualitas, velut extraordinaria vel comitans, sit corrigenda, itidem hæc præsidia habent locum, non neglectis tamen tùm universalibus quoq; antidotis; quando in alteram classem communem quasi fermentativorum secedunt, vel potius accidentariò seu secundariò conjunctam habent. Legi hanc in rem meretur liber egregius *Samuel. Stockhusii de lithargyrii fumo noxio morbifico, ejusq; metallico frequentiori morbo, vulgo dicto* die Hüttenkatze/oder Hüttenrauch / in quo probare satagit, morbum, obstructionem alvi tanquam præcipuum symptoma conjunctum habentem, non fieri ab arsenico *p. 28.* non à ☿io, nec à ♀e vel ⊕lo, sed unicè à fumo ♄ni. Speciatim verò pingvia per os præbita felicissimè operari; Id, *ait*, hactenus luculentissimè comprobavit experientia, *p. 104.* Et in appendice *de Asthm. montano p. 50.* oleosa & pingvia unicè latius commendat.

Reliqua hujus classis pro speciali noxâ, quâ agunt in corpus, etiam specialia habent antidota, quod in reliquis quoque dicemus regnis. Sic ♀ea cuperosa ventriculum exsolvens vis antemeticis, inprimis acidis corrigitur. Curavimus fœminam quæ grossum deglutiverat, spiritu ⊖is subinde dato, unde conquievit feliciter sapor cuperosus in ore, & alia accidentia. Idem valet de saturninis, uti exempla plura collecta dedimus *anno III. Ephem. Germanic. obs. 141.* Tacemus ☿ialia & alia minorum gentium.

Venenis animalium *optima sunt, quæcunque fermentativum venenum illatum explodentia activiora*, & secundariò *acida figentia.* Sic demorsus quis sit à viperâ, cane rabido, araneâ, extemplo dentur

theria-

theriaca, ℞ a bezoardica, orvietanum, ut arceatur fermentativa vis, etiam in minimo consistens. Utque hæc interius conveniunt, ita & pars affecta statim consimili fine curanda, eluendo vulnus theriacalibus, rutâ, 🜍o &c. quod superius jam innuimus.

Not. verò (1) *diversa esse venena animalium, ratione graduum & lædendi modi*, unde & alia aliis facilius superantur antidotis, tantò magis verò curanda vel attendenda noxia vis, quantò est major ipsa. Sic non confundendum est venenum serpentis & viperæ, inprimis fœminæ. Siquidem mas duos habet dentes uncinos, fœmina quatuor, qui quantum lædere vel aculeo suo possint, facilè ex autopsiâ colligi potest.

(2.) *Proprio antidoto, ex lædentibus animalibus desumto, fidendum æquè non esse.* Solent curationis loco, tum præservationis quoque hæc talia commendari, ut per symbolismum seu magneticam suam similitudinem auferatur venenum, appositâ carne v. g. canis rabidi, vel quod nonnullis placuit jecore ipso comesto. A particulari enim & hoc loco ad universale non valet consequentia. Deinde & hîc causæ & remedia probè examinanda. ℴ℅ scorpion. ad proprios ictus laudatur, sed magis ut remedium secundarium, demulcens partem, quod omnia pingvia faciunt, non neglectâ theriacâ; scorpionum etiam venenum respectivè mitius est, unde videmus innoxiè oleum assumere quamplurimos in calculo & aliàs. Nec ineptum fuerit statuere sal volatile animalis oleosum, aliàs sibi relictum venenosum, ob hanc olei olivarum additionem alteratum vires sortiri discutiendi majores, sive insignes. Si causam attendamus, res clara est.

(3) *Carnem viperinam in specie talismodi magnetismo non pollere.* Ut ut enim agat in corpus, sit sudoriferum & demulcens remedium egregium, debilior tamen est, quàm ut sola fermentum peregrinum excludat, citra additionem aliorum. In carne viperinâ non consistit venenum; Ergò nec id attrahere potest, multò minus verò præservat, ut à morsu tutus sit, qui eum pulverem sumserit. Fit id omne, si feliciter res cadat, per accidens, quatenus audacius prehendunt illa animalia, & quando eadem offendunt torpidiora, non irritata prius. Consuluimus sæpius captores viperarum, an ullum aliquod deprehenderint inde auxilium vel præservativum, sed semper asseruêre contrarium, cautiores & candidiores; Magis astu, quàm fortitudine, seu audaciâ apprehen-

denti promiſcuè, capiuntur hæ beſtiolæ; Unde opinio hæc orta ſine dubio ab illo putatitio experimento, quod ſerpentes ceperint innoxiè, præſumto ſerpentum pulvere. Iſta verò vaniſſima eſt perſuaſio & fallacia, ſerpentum enim venenum reſpectu viperarum quaſi nullum eſt, unde ſerpentum captor quæſitus, num reverà hoc fretus pulvere aſſumto tractaret innoxiè ſerpentes, an verò per ſe magis innoxii ſint ſerpentes, accedente præſertim per conſuetudinem, habitu & audaciâ majore; faſſus eſt, hoc ipſum poſterius eſſe veriſſimum, & hanc in rem juſſit tutò imitari hoc ipſum. Qui verò cõfundunt viperam cũ ſerpente, næ maximo cũ ſuo periculo experiuntur quantum diſtent. Inſigniſſima quædam perſona cum ſerpentib' tractandis aſſueta eſſet, offenſam viperam cordatiſſimè prehendit, putans tutam ſe fore, quod perinde eſſet an ſerpens an vipera caperetur, ſed inflictum vulnus graviſſima poſt ſe ſymptomata trahens, cum metu gangrænæ ipſius, aliud docuit.

(4) *Neque etiam magnetibus venenorum aliis tutò fidendum eſſe.* Non ſolùm *Galenus* dudum *lib. 1. de facultat. natur. cap. 14.* ſcripſit, dari medicamenta nonnulla, quæ venenum eàdem ratione attrahant, quâ magnes ferrum; ſed & recentiores non pauci id aſſerunt promtè & experimentis id demonſtrare conantur. Inprimis laudandi ſunt lapides ſerpentum Indiæ orientalis, quos Cobras de Cabelo dicunt Luſitani. Hos tanquam probatæ fidei experimentum inſervire ſtatuunt, & ſecuriſſimi antidoti loco, ſi imponantur morſui viperarum, aſpidum & quorumcunque aliorum animalium morſu vel ictu interficientium, & vulneri ſagittarum venenatarum. Adhærere lapidem applicatum tali vulneri tenaciſſimè, nec prius dimoveri, quàm omne venenum ſugendo imbiberint, quo facto ſuâ ſponte ſoluti in terram cadant, omni deleto veneni charactere. Deſcribit hos ipſos cum dictis latius & depictos exhibet *Fr. Redi in experim. natural. p. 5.* & contra *Kircherum* aliosque experimentis certis demonſtrat, tùm nullum in iſtis lapidibus ſubſidium adverſus venenum viperarum & ſcorpionum eſſe, *p. 14.* & *80.* tùm eosdem tenaciter vulneribus æquè venenoſis ac non venenoſis adhærere, *p. 86.* Hæc ipſa cum ſint veriſſima, & à viro docto & peritiſſimo ſcrutatore rerum naturalium profecta, non dubitandum de eo amplius eſt, quicquid etiam alii in contrarium ſtatuant. Nullibi obſcurior veritas, quàm quæ ex longinquo adfertur.

Spe-

Speciatim *cantharidum* antidotum præſentaneum præbet lac, nativum & artificiale. Si minori doſi dentur, benè eſt, neque effectus ſiniſter inde timendus, ut in rot. ſtimul. Mynſ. ſin paulo majori doſi idem fiat, ardor urinæ, & mictus cruentus ipſe promtè inde conſurgit, quale exemplum *Langius l. 1. epiſt. 47.* unà cum curatione recenſet, id quod ipſi quoque nos cum veritate reſpondere, experientiâ comperimus.

Similium verò aliorum, ut & in quibuſvis regnis, eadem eſt ratio, neque enim noſtri inſtituti ratio patitur, ut ad omnia jam digrediamur amplius.

Denique VENENA VEGETABILIA *principaliter acida, adæquatè reliqua domant.* Effectum puta venenoſum præcipuum, vaporoſum, & conſequenter quoque inde producta alia, exceptis ſpecialiori conjunctâ qualitate gaudentibus. Acida quippe, maximè ✢ ſimpl. & deſtillatum ſulphur vaporoſum domant, mucilaginem peregrinam annihilant, & conjuncta ſymptomata alia tollunt.

De *helleboro* verò aliisque, ſpeciali noxâ aliâ infamibus, non attinet plura addere.

SOLI DEO GLORIA.

PAgina docta docet, quod ſis aliquando futurus excellens Medicus. Gratulor ex animo!

Hæc properante quidem, ſed benevolo calamo adpoſ.

Rudolph-Wilhelm. Krauß / D.
P. P.

HActenus eximios medicos cura una fatigat,
formidolosa quò queat pelli lues.
Est sua non minus ac aliis sat certa medela
pesti, sed ipsis cœteris paribus simul.
Tu quoque digna Tuis capis arma insignibus ausis,
queis hoste abacto gloriam certam paras.

Fec. αὐτοσχεδιαστὶ

PRÆSES.

DIsseris egregiè Antidoti de fonte veneni;
hoc studium laudat quisque, probatq; tuum.
Macte animo! Fies morbis pestique venenum,
Si solidam sophiam sedulitate paras.

Præeximio Dn. Disputatori gratulab. hæc adpos.

Augustinus Henr. Faschius, D.
P. P. p. t. Decanus.

COrpora corrumpit virus, carpitque medullas,
Viribus at prudens exuit hoc Medicus.
Quicquid habet Colchis, quicquid Lernæa veneni
Deponet rabiem, Te veniente, suam.

Sic ex egregiis in arte Medica profectibus pereximii Dn. Respondentis, Auditoris sui & amici plurimum colendi, auguratur

Theodulus Kemperus, D.

FINIS.